

átmeneti jelenség. Lényeges tudnivaló, hogy az ingerlékeny gyermek nem megy keresztül okvetlenül mind a négy fokon.

A szerző mindegyik fejlődési szakaszban rávilágít az ingerlékenység okára, s elmondja a tennivalókat is. Legfőbb nevelési tanácsa, hogy ki-méljük a gyermek érzékeny pontját, s főlöskégesen ne izgassuk. Az ingerlékeny gyermekkel szemben legjobban bevált nevelési eszköz a minél nagyobb nyugalom.

A füzet könnyen olvasható, stílusa nem nehézkes. A fejtegetéseket mindenütt jól kiegészíti az életből vett esetek leírása. Így megfelel rendeltetésének, valóban könnyedén írt, tudományosan is helytálló munka a nagyközönség számára. Hivatásos nevelő és szülő egyaránt haszonnal forgathatja.

Iankovits Miklós.

Br. Nyáry Pál: A krakói egyetem és magyar diákjai a XIV—XVI. században. Budapest, 1942. 8-r., 30 lap.

Művelődéstörténetünk mindezüideig nélkülözi azt az alapvető tanulmányt, amely a krakói egyetem magyar diákjairól nyújtana képet. A megírását még kevésbé remélhetjük ma, hiszen a legszükségesebb forrásművek beszerzése is leküzdhetetlen akadályokba ütköznék. Pedig a XIV. századtól a XX. század derekáig megszakítás nélkül merített a magyar ifjúság a nagyhírű főiskola nyújtotta szellemi kincsekből. A XI. század második felében a két ország között elmélyült politikai kapcsolatok a rákövetkező három századdal később a kultúra területére is átsaptak és — éppen a hozzánk közel fekvő — Krakónt át elindították a két nemzet között a kulturális kapcsolatok láncolatát.

Krakó jelentősége a XI. században kezdődik. Ekkor ugyanis Gniezno és az ország nyugati része után Krakó és az úgynevezett Kislengyelország veszi át a vezetőszerpet. A szerzetesrendek és így elsősorban a bencések és a ciszterciak kolostori és apátsági iskolái és könyvtárai mellé a paróchiák is felállították a maguk iskoláit és így a műveltség terjesztésének bölcsőivé lettek. A tudomány és művészet ez új központjáról mondták ekkor: »salve Cracovia, altera Roma, Roma Poloniae« — és nem minden ok nélkül. Krakóban tradíció volt már ekkor a kultúra terjesztése és fejlesztése. Amikor aztán Nagy Kázmér 1364-ben, a prágai egyetem megalapítása után, de a bolognai mintájára megszervezte a krakói főiskolát, lehetővé vált, hogy a hazaiakon kívül a szomszéd országok ifjúsága is beiratkozzék. A XV. században már 44 % az idegen s köztük létszám szerint is elsőek a magyarok. 1400—1510-ig több mint 3022 magyar diák volt a krakói egyetem hallgatója, ami a diákság 17%-át jelentette. A diákok alapos jogi, humanista, később hittudományi és csillagászati képzést kaptak. Az egyetem híre Európá-szerre nagy volt. Híres tanárai és tanítványai sorában találjuk Marchin Olkusz-t és a nemzet büszkeségét, Mikolaj Kopernicust, aki 1491—1494-ig hallgatott Olkusz-nál matematikát és lett világhírű csillagásszá.

Mohács után apadt némileg a krakói egyetemen a magyarok száma, de 1474 óta már virágzott itt a könyvnyomtatás és 1527—1562-ig mintegy hatvan magyar szerző munkája jelent meg észak Rómájának híres könyvnyomtató műhelyeiben. Hogy a szerzők közül kik és hányan voltak az egye-

tem neveltjei, annak tanulmányozása még emberére vár. Mindezen kérdésekre az Acta Rectorialia, Liber diligentiarum, Liber promotionum rengeteg és eldédig feldolgozatlan anyaga adhatja kimerítő feleletet.

Az előttünk fekvő, 30 lapnyi terjedelemben megjelent művelődéstörténeti tanulmány nem vállalkozik a hézag kitöltésére, márcsak azért sem, mert a szerző most nem rendelkezik a szükséges forrásművekkel. Nem ismeri a kérdés két legnagyobb szakértőjének, Kazimierz Morawskinak és Henryk Barycznak idevonatkozó tanulmányait, amelyek alapvető jelentőséggel bírnak. Nem hivatkozik rájuk, de nem említi a kérdést érintő magyar dolgozatokat sem (így pl. Divéky Adorjánét). Művelődéstörténetünk mégis hálás báró Nyáry Pálnak e tanulmányáért. Rövid munkájában sok érdekes anyagot hordott egybe, s élvezetesen és élénken tárgyalta. Nem egyszer a száraz adatot színes körképbe helyezte s rámutatott a három század iskoláztatási és neveltetési problémáira. Kifejtette, mi indította el a magyar ifjúság tanulmányozó részét a külföldi egyetemekre. Tanulmánya talpraesett, tárgy-szeretete tiszteletreméltó.

Kívánatos, hogy ez a gazdag téma alapos feldolgozásban és kibővítésben egyszer napvilágot lásson és kiszélesítse művelődéstörténetünk kereteit. Akkor azonban helyesbítenni kell a felvetett Balassi és Pázmány kérdést is. Hogy Kochanowski közvetlenül hatott volna Balassira, annak kimutatására eddig még senki sem vállalkozott. Tudjuk azonban, hogy az a protestáns főúri környezet, amelyben végvári költőnk otthont és menedéket talált lengyel földön, a protestáns Sep-Szarzinskiit olvasta és Reyért lelkesedett. Ez az egyik. A másik meg, hogy Pázmány a krakói jezsuiták noviciátusában volt, az bizonyos. A Páter Skargához fűződő »szoros, benső barátság« azonban csak úgy értendő, hogy ismerhette Skarga műveit és hogy sokat hallhatott felőle. Személyes találkozásukat bizonyítani nem tudjuk; nem is valószínű, hiszen Skarga akkor már kint volt az életben, amikor a későbbi »bíboros Cicerónk« megcsaka a noviciátus éveit töltötte.

A szerző tanulmányát a Katolikus Népszövetség által rendezett előadássorozat keretében olvasta fel s nagy szolgálatot tett vele a kultúra ügyének.

Csorba Tibor.

Gulácsy Irén: A magyar család. Szeged, 1942., 8-r., 91 lap. (Szegedi városi nyomda és könyvkiadó r. t. kiadása.)

A magyar családvédelem jelentős támogatóra akadt ebben a könyvben. A kiváló író nő fölismeri a kérdés korszerű voltát, utánnyomozott a kérdés fejlődésének és feltárta a jelenlegi helyzetet. Az élénk tárt adatok ügyes csoportosításával és vonzó megírásával a társadalom érdeklődését még jobban fölébresztette s ezzel magát a családvédelmet tökéletesebbé tette.

A könyv négy részre oszlik. Az első rész a *magyar család* címet viseli. Ebben többek között az nyer megállapítást, hogy újabb időben a magyar társadalompolitika gerincét a családkultusz, a családvédelem alkotja. Utána nyomon követi azokat az intézkedéseket, amelyeket az első világháború után tettek a család érdekében. Ezeket az író nő karitatív gondos-